

Rederowa, Danuta

Posiedzenie naukowe Zespołu Oświecenia Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 11/4, 412-413

1966

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wątpił o ducha. Stąd u Teilharda ów kierunek perspektywy całościowej, *la direction d'une perspective d'ensemble* — jak mówi Chauchard. Nasuwa mi to refleksję — powiedziała mgr Władysław — że przy takich założeniach teilhardyzm nie mieści się w żadnej klasyfikacji naukowej i rozsadza ramy aktualnych podziałów wiedzy.

Innym już zagadnieniem, choć w świetle powyższego logicznym i chyba metodologicznie poprawnym, wydaje się postawienie przez Teilharda propozycji, aby biorąc za punkt wyjścia dane naukowe, rozważyć problematykę religijną (nie — filozoficzną). Nie musimy przy tym wchodzić w motywy, jakie kierują Teilhardem w postawieniu tego postulatu, i w jego osobiste przekonanie, że tylko nauka i wiara łącznie dają możliwość ukazania sensu i celu życia.

Już krótko, wymienimy pozostałe wypowiedzi w referowanej dyskusji. Prof. Eugeniusz Olszewski (ZHNT) m.in. podkreślił, że twórczość Teilharda jest ważną próbą dostosowywania się myśli katolickiej do aktualnego rozwoju nauki i techniki. Red. Adam Paygert (Stowarzyszenie „Pax”) stwierdził natomiast, że teilhardyzm nie powstał bynajmniej jako rezultat podjętego na zamówienie wysiłku adaptacji do ducha współczesności; długotrwała podejrzliwość kościoła a jednocześnie fenomeny światowej recepcji teilhardyzmu³ świadczą, że myśl Teilharda zrodziła się z autentycznego przeżycia. Dr Wanda Grębecka (Ośrodek Dokumentacji Ewolucjonizmu PAN) m.in. szczegółowo scharakteryzowała antydarwinizm koncepcji Teilharda, bliskich koncepcjom Łysenki czy Vandela; historycy ewolucjonizmu znają zresztą niejedną teorię sprzeczną z darwinizmem, wyrosłą na gruncie paleontologii. Red. Mieczysław Tazbir (Stowarzyszenie „Pax”) m.in. wniósł zastrzeżenie, iż nie można mówić o bezkrytycznym zaakceptowaniu i uwielbieniu przez Teilharda cywilizacji technicznej i maszynizmu, gdyż nie ignoruje on bynajmniej niebezpieczeństw wzmagającej się mocy ludzkiej⁴. Red. Barbara Olszewska („Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”) zwróciła uwagę na uderzające podobieństwo egzaltowanego stosunku do nauki i techniki Teilharda i Wiktora Hugo oraz na pokrewieństwo estetyczno-formalne ich obrazów przyszłej ludzkości; interesujące jest silne oddziaływanie tej poetyki na marksistów: *Wieku XX* (napisanego przez Hugo na wyspie Guersney) — na Maurice Thoreza, *Hymnu wszechświata* (napisanego przez Teilharda na Jersey) — na Rogera Garaudy.

Na zakończenie zebrania wypowiedzieli się krótko obydwaj referenci.

M. W.

POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU OŚWIECENIA ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

W dniu 1 marca br. odbyło się w Krakowie posiedzenie Zespołu Oświecenia z referatem doc. Heleny Madurowicz-Urbańskiej *Nowe materiały do działalności naukowej Jana Jaśkiewicza*.

Referentka przedstawiła wyniki swoich ostatnich badań, prowadzonych w ramach długoletnich studiów dotyczących Jaśkiewicza i jego działalności uniwersy-

³ Jako jeden z przejawów szerokiego zainteresowania można przytoczyć poświęcony Teilhardowi specjalny, bogato ilustrowany dodatek („Univers Match”) do nr 842 z 1965 r. tygodnika „Paris Match”. (Przypis redakcji).

⁴ Por.: P. Chauchard, *La pensée scientifique de Teilhard*. Paris 1965: „Optymizm Teilharda nie jest optymizmem łatwym. Z chwilą gdy ewolucja kosmosu dostała się w ręce wolnych ludzi, staje się dramatem naznaczonym trwogą, ponieważ człowiek może mniej lub bardziej wynaturzyć zwyczajne i normalne przeznaczenie materii”.

teckiej. Szczególnie zajęła się jego dwoma pracami rękopiśmiennymi, mającymi charakter podręcznikowy (niedawno zresztą odnalezionymi): *O metalurgii* oraz *O rozkładzie chemicznym roślin**.

Po referacie wywiązała się dyskusja. Na pytanie doc. M. Chamcówny, jaką drogą Katedra Historii Techniki i Nauk Technicznych Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie zdobyła wymienione rękopisy, prof. A. Gaweł wyjaśnił, iż kupiono je z rąk prywatnych, tym niemniej musiały one niegdyś należeć do większych zbiorów bibliotecznych, dotychczas nie ustalonych. Doc. J. Babicz podkreślił trudności w ustalaniu autorstwa manuskryptów bez podpisu, uwypuklając na tym tle wyniki pracy badawczo-naukowej referentki, która wskazała nazwisko autora oraz czas powstania dzieła. Prof. Gaweł analizował bliżej treść pracy *O rozkładzie chemicznym roślin*. Doc. Chamcówna i dr J. Strojnowski poruszyli ważną kwestię wpływu dorobku naukowego Jaśkiewicza na późniejsze prace Jędrzeja Śniadeckiego. Referentka, odpowiadając na pytania, wyraziła gotowość uwzględnić w swoich badaniach to zagadnienie.

Danuta Rederowa

PRACE NAD BIBLIOGRAFIĄ MATEMATYKI POLSKIEJ XIX W.

W marcu 1964 r. odbyła się we Wrocławiu sesja poświęcona historii matematyki polskiej¹. W referacie *Stan i potrzeby historii matematyki w Polsce* doc. Zdzisław Opiał podkreślił wtedy konieczność opracowania nowej i pełnej bibliografii polskiej literatury matematycznej sięgającej do czasów najnowszych.

Realizując ten postulat, Zespół Historii Matematyki Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN przystąpił do prac przygotowawczych nad bibliografią polskiej literatury matematycznej XIX w. W dniu 21 kwietnia br. odbyło się w Krakowie pierwsze zebranie poświęcone organizacji tej pracy. Zasięgi: terytorialny i językowy planowanej bibliografii będą nieograniczone. Obejmie ona druki zwarte, artykuły w czasopismach oraz drukowane prace zbiorowe z dziedziny matematyki i o matematyce polskiej.

Zofia Pawlikowska

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORII GEODEZJI ZAKŁADU HISTORII I NAUKI I TECHNIKI PAN

W dniu 2 maja br. odbyło się w Warszawie zebranie Zespołu Historii Geodezji pod przewodnictwem prof. J. Gomoliszewskiego. W referacie mgra inż. Kazimierza Sawickiego poddany został analizie *Traktacik matyi* J. J. Haina z 1664 r., trzecia z kolei publikacja w języku polskim z dziedziny miernictwa — po *Miernickiej nauce* z 1566 r. S. Grzepskiego i po *Przydatku do geometrii polskiej* Grzepskiego, wydanym przez J. Brożka. Choć *Traktacik* nie jest pracą oryginalną i zawiera wyciągi z ogłoszonej w 1627 r. w języku niemieckim *Geometrii praktycznej* D. Schwentera, to posiada on dużą wartość ze względu na zamieszczony w nim wykład o pomiarach stolikowych — pierwszy w języku polskim. Za celowe uznano więc przygotowanie wyczerpującej rozprawy na ten temat.

W dalszym ciągu zebrania postanowiono zorganizować jesienią 1966 r. uroczy-

* Por. w nrze 1/1961 „Kwartalnika” artykuły H. Madurowicz-Urbańskiej i E. Ostachowskiego, omawiające te rękopisy.

¹ Por. sprawozdanie z tej sesji w nrze 1—2/1965 „Kwartalnika”, s. 228.